

Кірдіна Олена Григорівна

УДК 338.512:656.2

**Економічні аспекти управління витратами
на підприємствах залізничного транспорту**

Спеціальність 08.07.04 - економіка транспорту і зв'язку

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2001

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківській державній академії залізничного транспорту Міністерства транспорту України.

Науковий керівник кандидат економічних наук, доцент
Бочарніков Анатолій Петрович, Харківська державна академія залізничного транспорту, доцент кафедри обліку та аудиту

Офіційні опоненти: Доктор економічних наук, професор **Бабич Володимир Петрович**, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, завідувач кафедри економіки та менеджменту

Кандидат економічних наук, доцент **Балака Євген Іванович**, Харківська державна академія залізничного транспорту, доцент кафедри транспортного менеджменту

Провідна установа Інститут економіки промисловості НАН України, відділ проблем регіональної економіки, м. Донецьк

Захист відбудеться «__» _____ 2001 р. о ____ годині
на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.820.05 Харківської державної академії залізничного транспорту за адресою: 61050, м. Харків, майдан Фейєрбаха, 7, ауд. 3.501

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківської державної академії залізничного транспорту за адресою: 61050 м. Харків, майдан Фейєрбаха, 7

Автореферат розісланий «__» _____ 2001 р.

Вчений секретар

спеціалізованої вченої ради

Чорнобровка І. В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах поглиблення ринкових відносин в Україні загострилась конкуренція на ринку транспортних послуг. Тарифи на перевезення всіма видами транспорту за останні 8-10 років мали стабільну тенденцію до зростання, зокрема, за рахунок значного підвищення тарифів на енергоносії, паливо тощо. Але в багатьох випадках темпи зростання тарифів на перевезення значно перевищували темпи росту цих елементів витрат, що з точки зору отримання очікуваних довгострокових економічних вигод недоцільно. Недостатня економічна обґрунтованість високого рівня тарифів зменшує конкурентоспроможність підприємств залізничного транспорту.

В цих умовах для розробки науково обґрунтованих тарифів на перевезення і досягнення стабільних фінансових показників необхідно не тільки мати оперативну інформацію про витрати, але й уміти ними управляти.

Широке коло питань, пов'язаних з дослідженнями щодо управління витратами підприємств, знайшло своє відображення у працях відомих вітчизняних і закордонних економістів: О.П. Абрамова, І.А. Бланка, С.Ф. Голова, К. Друрі, Р. Купера, В.М. Орлова, Дж. Фостера, Ч. Хорнгрена, В.Г. Шинкаренко та інших. Їх роботи послужили основою виконання цього дисертаційного дослідження. Однак багато теоретичних і практичних питань щодо управління витратами підприємств залізничного транспорту потребують подальшого розвитку і вдосконалення. Особливо актуальним є вдосконалення методології та методики управління витратами на залізниці.

Найважливішими серед них є питання з економічних аспектів управління витратами, що дозволяють здійснити системний підхід до аналізу собівартості перевезень, обґрунтуванню можливих напрямків підвищення рентабельності та фінансової стабільності підприємств, моделювання витрат із застосуванням економіко-математичних методів, планування і прогнозування витрат в поточному і довгостроковому періодах, методи розподілу накладних витрат тощо.

Зв'язок роботи з державними програмами та планами. Дисертаційна робота виконана у відповідності з державними програмами і планами розвитку залізничного транспорту України у рамках наукових досліджень по замовленню “Укрзалізниці” – ГДТ 11/2 “Розробка методів розрахунку тарифів пасажирських перевезень в дальніх сполученнях”, 1998 – 1999 рр., а також ініціативних науково-дослідних робіт, які виконувала кафедра “Облік і аудит”: договір № 273 МЮ “По підвищенню кваліфікації спеціалістів замовника при переході на міжнародні національні стандарти бухгалтерського обліку”, договори 35/3; 2/К; 10/К; 26; 44; 51, 52, 1/1 – 1/3; ГДТ 1/К – інформаційно-консультаційні послуги з питань бухгалтерської звітності та оподаткування, 2/К, 4/К – 9/К, 11/1, 15.

Мета і задачі дослідження. Мета дослідження - розробка теоретичних і практичних пропозицій по вдосконаленню управління витратами і підвищенню ефективності виробництва на підприємствах залізничного транспорту в умовах поглиблення ринкових відносин в Україні.

Мета дослідження досягнута рішенням наступних взаємопов'язаних завдань:

- аналіз і визначення економічних аспектів управління витратами підприємств залізничного транспорту;
- вивчення та удосконалення методологічних основ формування собівартості продукції;
- дослідження механізму планування витрат на підприємствах залізничного транспорту
- оцінка діючої структури витрат і формування показників фінансової діяльності підприємств, як об'єкту управління;
- розробка системи оцінки рівня ефективності функціонування залізничного транспорту в умовах широкого кола видів діяльності;
- визначення основних напрямків удосконалення управління витратами на підприємствах залізничного транспорту;
- розробка методичної бази оптимального розподілу накладних витрат;

– розробка системи оцінки і моніторингу ефективності управління витратами на підприємствах залізничного транспорту;

Об'єктом дослідження є процес формування витрат підприємств залізничного транспорту.

Предметом дослідження є економічні аспекти управління витратами, методи розподілу витрат, зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на витрати, методи контролю, регулювання і управління витратами.

Методи дослідження. У дисертаційній роботі використано дедуктивний метод, реалізований із застосуванням відповідних економіко-статистичних та математичних прийомів, таких як аналіз угруповань, порівнянь, динамічних рядів, графіків, факторний і кореляційно-регресійний аналіз, а також елементи загальної теорії систем.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

– обґрунтована об'єктивна необхідність подальшого розвитку методичних положень і економічних підходів щодо регулювання, розподілу і управління витратами на підприємствах залізничного транспорту. Доведено, що системна оцінка витрат, як об'єкта управління, передбачає врахування фінансово-економічних, трудових, організаційно-технічних аспектів з метою підвищення об'єктивності управлінських рішень;

– запропонована структура повної собівартості продукції підприємств залізничного транспорту, яка за складом охоплює більш широке коло витрат порівняно з діючою, що дозволяє поліпшити кількісний і якісний рівень управління витратами;

– визначені та обґрунтовані основні напрямки вдосконалення управління витратами підприємств залізничного транспорту;

– запропонована оцінка методів розподілу накладних витрат і їх використання для прийняття управлінських рішень;

– на основі побудованих регресійних моделей та проведення рейтингової оцінки витрат господарств Південної та Придніпровської залізниць запропоновано комплекс заходів щодо підвищення ефективності управління

витратами підприємств залізничного транспорту в умовах розгалуженості напрямків діяльності.

- розроблена методика розподілу накладних витрат виробництва, що дозволяє здійснити ефективний контроль і регулювання витрат за їх елементами як в основній, так і в підсобно-допоміжній діяльності підприємств залізничного транспорту;

- розроблена й апробована методика визначення ефективності управління витратами підприємства на базі економічних показників, які обґрунтовані як досить впливові на підставі проведеного регресійного аналізу з використанням персонального комп'ютера.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці конкретних рекомендацій по застосуванню науково обґрунтованої методики визначення ефективності управління витратами на підприємствах залізничного транспорту, яка дозволяє розрахувати рівень витрат на підставі найбільш впливових економічних факторів і визначити для кожного діючого підприємства коефіцієнт ефективності управління витратами як співвідношення фактичного і розрахункового їх рівня. Застосування цієї методики дозволяє приймати обґрунтовані рішення по підвищенню ефективності управління підприємством в цілому, економії витрат, поліпшенню якості аналітичної роботи тощо.

Важливе практичне значення також мають розробки методів розподілу накладних витрат, які апробовані в процесі калькулювання витрат на підприємствах Південної залізниці.

Особистий внесок здобувача. Основні результати наукових досліджень отримані особисто автором, що опубліковані із співавторами, полягає в такому (відповідно до переліку публікацій):

- у [2] дисертанту належать збір, обробка наукових даних і отримані результати факторного аналізу витрат на виробництво;

- у [4] автором розроблені напрямки удосконалення управління витратами підприємств;

у [5] автору належать збір, обробка наукових даних і отримані результати аналізу цивільно-правових договорів.

Апробація результатів дисертації. Основні висновки і положення дисертації апробовані на підприємствах підсобно-допоміжної діяльності залізниць України, викладені, обговорені й одержали схвалення на 57-й (1995 р.), 59-й (1997 р.), 60-й (1998 р.), 61-й (1999 р.) і 62-й (2000 р.) науково-технічних конференціях Харківської державної академії залізничного транспорту, науково-методичній конференції кафедр Харківської державної академії залізничного транспорту в 2000 р.

Публікації. За темою дисертації опубліковано чотири наукових статті автора в спеціалізованих виданнях загальним обсягом 1,4 д.а.

Структура і обсяг роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Вона викладена на 178 сторінках основного тексту, містить 25 таблиць, 13 рисунків і 2 додатки. Список використаних джерел складає 175 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтована актуальність теми дослідження, сформульовані мета і завдання, визначена наукова новизна і практична значимість роботи.

У **першому розділі** “Теоретичні аспекти ефективного управління витратами підприємств в умовах ринкових відносин” розглянуто зміст і теоретичні аспекти формування витрат на виробництво продукції, проаналізовані наукові підходи щодо класифікації витрат за економічною ознакою та способами включення в собівартість продукції. З позицій теорії ринкової економіки узагальнені точки зору видатних закордонних та вітчизняних економістів щодо визначення термінів “витрати виробництва” і “альтернативне використання ресурсу”.

Визначено, що важливим і відповідальним моментом формування, оцінки і аналізу витрат є специфіка транспортної галузі та її продукції. Це в свою чергу обумовлює специфічні витрати і їх класифікацію, що необхідно враховувати для забезпечення достовірного визначення собівартості перевезень пасажирів і

вантажів, а також продукції підсобно-допоміжної діяльності підприємств залізничного транспорту. На основі цього запропонована класифікація витрат виробництва підприємств залізничного транспорту за класифікаційними ознаками.

Проаналізована поведінка змінних і постійних витрат і їх вплив на фінансово-економічні результати діяльності підприємств в умовах функціонування перехідної економіки.

Згідно з Номенклатурою витрат основної діяльності підприємств залізничного транспорту України, яка затверджена Наказом УкрЗалізниці № 57-Ц від 10.02.2000, витрати підприємств складають: прямі витрати по перевезеннях, прямі витрати допоміжного виробництва, загальновиробничі витрати, адміністративні витрати та інші витрати операційної діяльності. Цей нормативний документ є надзвичайно важливим для розробки економічних аспектів управління витратами, але слід підкреслити, що виробнича собівартість, відповідно до Стандарту 16 “Витрати” не включає адміністративні витрати та інші витрати операційної діяльності, які відносяться безпосередньо на фінансові результати діяльності підприємств. За цих умов значна доля витрат не може бути проконтрольована в складі собівартості продукції, що не відповідає умовам ефективного управління витратами.

В розділі узагальнені прийоми та методи обліку витрат за елементами стандарт-кост, кост, директ-кост, метод нормативного розподілу витрат і можливість їх використання на підприємствах залізничного транспорту.

Особлива увага зосереджена на плануванні витрат, як функції управління витратами. Виявлено, що на підприємствах залізничного транспорту планування здійснюється на підставі старої системи, сутністю якої є рівень досягнутих показників: але, при цьому не враховуються такі важливі складові частини всього виробничого процесу, як витрати труда і капіталу. Стратегічною метою управління витратами на підприємствах залізничного транспорту є формування оптимального рівня фінансово-економічних показників поточного

і довгострокового періодів, які забезпечують необхідний прибуток для виконання перевезень і підсобно-допоміжної діяльності підприємств.

Дослідженням встановлено, що управління витратами найбільш ефективно здійснювати за елементами витрат. Це стосується як прямих, так і накладних витрат.

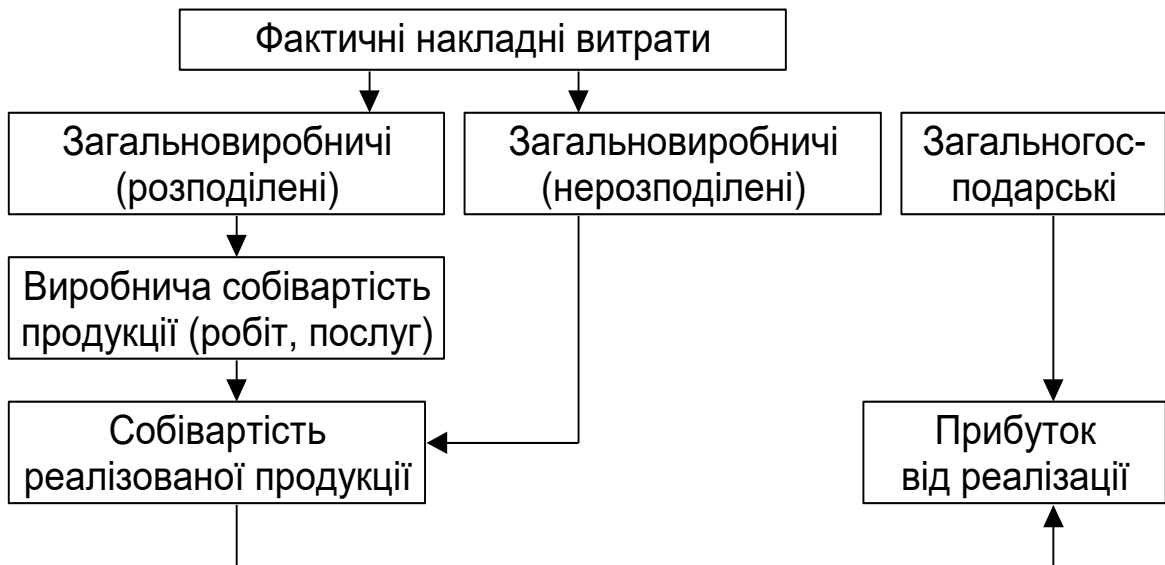
Виходячи з цього, запропонована методика розподілу основних витрат за видами виробництв і продукції, яка передбачає, що за базу розподілу цих витрат приймається питома вага певного елемента витрат в загальному їх обсязі.

Таким чином, розподіл накладних витрат за певним елементом розраховується шляхом перемноження сум накладних витрат відповідного елемента на визначену питому вагу в складі всіх прямих витрат. Такий підхід обумовлюється економічною природою витрат і дослідженнями динаміки прямих витрат та накладних витрат.

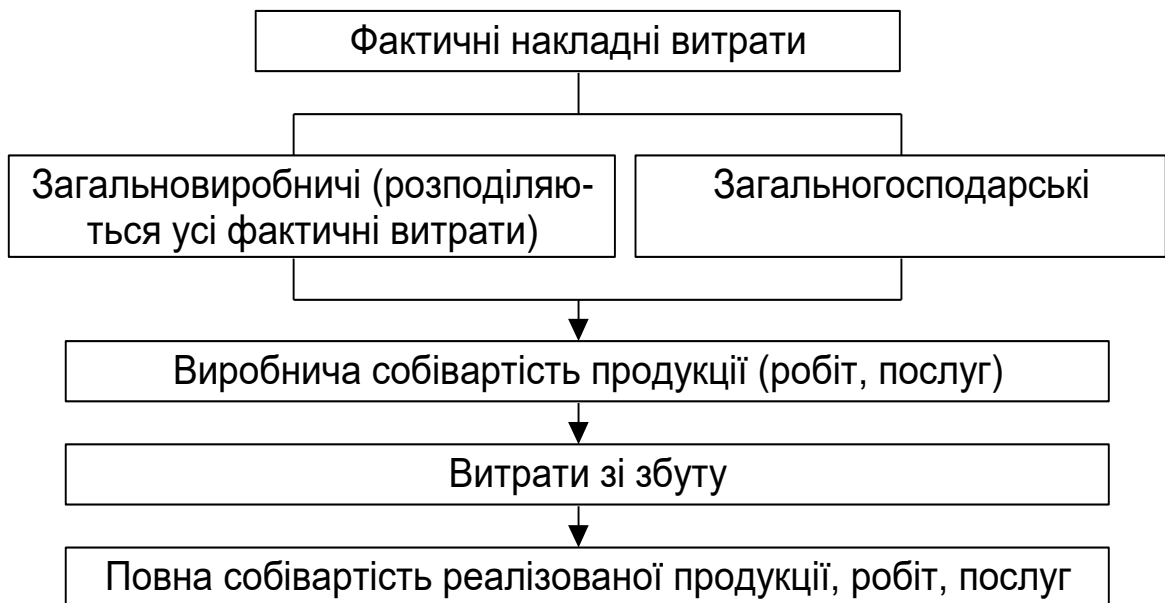
Підвищення ефективності управління накладними витратами передбачає також обґрунтування їх складу. Дослідження показали, що діюча структура накладних витрат не відповідає умовам підвищення ефективності управління, тому що склад витрат не охоплює значні за обсягом витрати.

На рис. 1 приведена діюча та запропонована структура накладних витрат. Проведені розрахунки розміру накладних витрат згідно до діючої та запропонованої структур показують, що різниця в оцінці сукупної суми витрат складає приблизно 20%. Тобто запропонований склад накладних витрат забезпечує більші можливості їх регулювання, контролю та управління.

У другому розділі “Дослідження ефективності управління витратами підприємств залізничного транспорту” проведений аналіз затрат, структури і динаміки повної собівартості продукції підприємств залізничного транспорту дозволяє зробити висновок про те, що управління підприємствами залізничного транспорту сконцентровано на рівні залізниці в цілому, при цьому, багатогранність і складність самої системи не дозволяє досить ефективно, у рамках єдиної політики управляти витратами.

а) діюча система

б) запропонована система

Рис. 1. Структура накладних витрат

У зв'язку з цим доцільно буде передати управлінські функції на рівні конкретних господарств і, відповідно, реформувати систему контролю та оптимізації з переміщенням акценту на рівень господарств.

Таким чином, аналіз витрат показав необхідність розробки механізму їх оптимізації на рівні кожного конкретного підрозділу.

На базі аналізу основних чинників формування витрат по дев'яти найбільш витратним господарствам Придніпровської та Південної залізниць набула місця гіпотеза щодо існування функціональної залежності між елементами витрат. Для її перевірки та обґрунтування були застосовані регресійні методи аналізу щодо окремих залізниць України.

У результаті проведеного дослідження з використанням комп'ютерної техніки, були отримані наступні моделі:

Для Придніпровської залізниці

$$Y=3,41x_1+0,11x_2+19,59x_3-11,3x_4+1,25x_5+1372,23 \quad (1)$$

Для Південної залізниці

$$Y = 3,56x_1+0,61x_2+4,3x_3 -4,45x_4+1,02x_5+211,93 \quad (2)$$

Де Y - загальний обсяг витрат по перевезеннях, X_1 - витрати живої праці, X_2 - вартість предметів праці, X_3 - витрати на паливо, X_4 - витрати на електричну енергію, X_5 - вартість використаних засобів праці.

Необхідно відзначити, що для Придніпровської і Південної залізниць моделі досить схожі і коефіцієнти в них досить близькі. Це свідчить про можливість розробки єдиної програми оптимізації витрат.

Аналіз моделей дозволив зробити висновок щодо існування зворотної залежності між загальним обсягом витрат і використанням електроенергії (для повної об'єктивності необхідно відмітити, що мається на увазі тільки її використання зумовлене зростанням електричних потужностей, а не зниженням ефективності її споживання, саме ця залежність повністю відповідає дійсності).

Аналіз отриманих кореляційних моделей показав, що для підвищення ефективності функціонування і зниження витрат підприємств залізничного транспорту досить створити умови для ефективного використання найбільш

вагомих видів витрат, зокрема таких як: заробітна плата, амортизація, накладні витрати.

Розраховані регресійні моделі показали, що оптимізація витрат повинна зводитися в першу чергу до оптимізації перерахованих вище чинників з урахуванням виявленої залежності розширення ефективного використання електроенергії (як чинника технічного прогресу) і зниженням загального обсягу витрат.

Для узагальнення аналізу і розробки системи конкретних заходів були розраховані середні значення статей витрат у цілому по Придніпровській і Південній залізницям у процентному вираженні стосовно загальних витрат. Ця класифікація дала можливість групування підприємств по видах витрат із метою визначення можливості їх оптимізації.

Розрахунок агрегованого коефіцієнту по основним видам витрат показав, що даний показник може виступати індикатором механізму формування заходів щодо управління конкретними статтями витрат. Зокрема його середнє значення по підрозділу може служити оцінкою наявності можливостей оптимізації витрат (найвище його значення в управлінні залізниці - у який зосереджені механізми управління, а найнижче - у локомотивному господарстві, у якому є лише незначні прямі важелі управління витратами серед яких найважливішим є економія витрати палива на перевезення).

Була виявлена непропорційна залежність між розглянутими чисельними показниками при порівнянні окремо узятих господарських підрозділів в обох підприємствах, що свідчить про відмінність напрямків оптимізації витрат у рамках кожного окремого підрозділу. Однак у цьому процесі орієнтиром повинно служити еталонне значення по господарству в цілому і специфіка підрозділу.

У роботі також запропонована методика розподілу накладних витрат, яка може бути використана для розподілу всіх непрямих витрат, що не відносяться до визначеного об'єкта, незалежно від галузі і спеціалізації. Виходячи з цього, накладні витрати будуть відносити до того або іншого об'єкта в залежності не

тільки від заробітної плати виробничих робітників (як прийнято в діючій практиці розподілу непрямих витрат), а в залежності від кожного елемента витрат, що обумовлює більш точний розрахунок собівартості продукції залізничного транспорту.

Таким чином, слід зазначити, що рівень собівартості істотно впливає на весь комплекс взаємозалежних економічних і фінансових показників.

Застосування запропонованого методу можна розглядати як важливий напрямок в удосконаленні планування й оцінки діяльності підприємств залізничного транспорту. Для цього не потрібні зміна обліку і звітності. Коливання витрат відбуваються усередині кожного елемента даної статті витрат, що дозволить економістам і керуючому персоналу аналізувати і приймати оптимальні управлінські рішення, пов'язані з економією витрат праці і капіталу, що гарантує високу стабільність підприємства.

У ринкових умовах, коли стоїть завдання не тільки вижити, але і забезпечити високу конкурентоздатність підприємства, управління витратами і собівартістю є вирішальним чинником підвищення ефективності господарювання. Оскільки на витрати впливають найрізноманітніші чинники, тому необхідний їхній глибокий аналіз, що повинен проводитися на базі отриманої інформації. І чим точніше вона буде, тим оптимальніше будуть варіанти господарських рішень.

Запропонований метод може бути використаний як один з елементів управління в умовах ринкової економіки, що дозволить із високим ступенем обґрунтованості оперативно оцінювати результати і витрати виробництва, робити необхідну оцінку і здійснювати прогноз очікуваних прибутків і витрат, складати бізнес-плани і приймати на їхній основі оптимальні управлінські рішення.

Використання запропонованого методу може стати важливою методичною передумовою удосконалення ціноутворення і методів економічного стимулювання виробництва на підприємствах залізничного транспорту, що дозволить оцінити ефективність витрат на ближню і далекі перспективи,

регулювати і контролювати витрати, тобто управляти їхньою динамікою.

У третьому розділі “Концептуальні та методологічні аспекти удосконалювання управління витратами підприємств залізничного транспорту” узагальнені теоретичні висновки проведеного дослідження і сформульовані основні методичні результати. Вони набули форми методики визначення ефективності управління витратами на залізниці.

Управління й аналіз витрат мають справу з розрахованими на майбутнє або запланованими витратами. У будь-якому плані закладена можливість здійснення порівняння фактичних витрат із запланованими, визначення відношень і їх аналіз. Контроль витрат допомагає встановити причину відхилення від плану і внести відповідні корективи, визначити, у результаті чого відбулося перевищення тієї або іншої статті витрат.

Безумовно, на різних стадіях аналізу і планування витрат підприємствам залізничного транспорту доцільно застосовувати різні методи. Одночасно вибирається база розподілу накладних витрат і методи віднесення накладних витрат на об'єкт. У різних системах обліку розподіл, калькулювання і планування відрізняються. Точність розподілу накладних витрат у цій ситуації постає під сумнівом.

Завдання полягає в тому, щоб знайти найбільш оптимальний метод обліку витрат для досягнення найбільш точних результатів, що враховують специфіку галузі. Це дозволить приймати науково-обґрунтовані рішення щодо підвищення ефективності функціонування підприємств залізничного транспорту в умовах становлення і розвитку ринкових відносин.

Отже, рівень управління витратами підприємств залізничного транспорту визначається на основі розробленої методики визначення ефективності управління з використанням ПЕОМ. Методика розроблена з застосуванням регресійного аналізу взаємозв'язку витрат з визначеними факторами-аргументами. Фактичною інформаційною базою став масив даних 22 підприємств залізничного транспорту України за 2000 рік.

Результати розрахунків коефіцієнта ефективності управління витратами згідно з методикою наведені в табл.1.

Таблиця 1.

Аналіз ефективності управління витратами по обстежених підприємствах у 2000 р.

№ підприємства	Витрати		Відхилення ($Y_{\text{ФАКТИЧ.}} - Y_{\text{РОЗРАХ.}}$)		Коефіцієнт ефективності управління витратами, од. $K_{\text{СУВі}}$
	фактичні $Y_{\text{ФАКТИЧ.}}$	розрахункові $Y_{\text{РОЗРАХ.}}$	абсолютні, тис. грн.	Відносні, %	
1	5180	5209.911	-29.911	-0.57	0.9943
2	6242	6022.347	219.653	3.65	1.0365
3	4309	4468.095	-159.095	-3.56	0.9644
4	6849	7070.329	-221.329	-3.13	0.9687
5	6641	6782.799	-141.799	-2.09	0.9791
6	4947	4741.024	205.976	4.34	1.0434
7	5112	5417.142	-305.142	-5.63	0.9437
8	5868	6164.738	-296.738	-4.81	0.9519
11	4992	4993.700	-1.700	-0.03	0.9997
12	5958	5835.748	122.252	2.09	1.0209
13	6377	6220.358	156.642	2.52	1.0252
14	5008	5034.117	-26.117	-0.52	0.9948
15	5881	5723.190	157.810	2.76	1.0276
16	5349	5383.082	-34.082	-0.63	0.9937
17	5118	5303.863	-185.863	-3.50	0.9650
18	5075	5138.364	-63.364	-1.23	0.9877
19	6771	6301.479	469.521	7.45	1.0745
20	6956	7035.707	-79.707	-1.13	0.9887
21	6227	6102.115	124.885	2.05	1.0205
22	5854	5753.688	100.312	1.74	1.0174

Аналіз показав недостатній рівень ефективності управління витратами на 8 підприємствах, що дає основу для розробки заходів по поліпшенню відповідних показників.

Таким чином, можна зробити висновок, що результатом застосування розробленої методики є визначення ефективності управління витратами на підприємствах залізничного транспорту.

Практичне значення запропонованої методики полягає в тому, що, вона забезпечує диференційований підхід до визначення впливу кожного з чинників на обсяг витрат. Це обумовлює обгрунтовані управлінські рішення щодо підвищення ефективності управління на підприємствах в цілому, забезпечує економію витрат та поліпшує якість аналітичної роботи.

Як показав досвід практичної роботи запропонована методика визначення ефективності управління витратами зрозуміла в методичному плані і може бути застосована в практичній діяльності підприємств залізничного транспорту.

Використання її в практиці аналітичної роботи працівників економічних служб і апарату управління підприємствами залізничного транспорту дозволить підвищити точність оцінки ефективності управління й аналітичної роботи в даному напрямку.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі загальні висновки і рекомендації:

Обгрунтована об'єктивна необхідність подальшого розвитку методичних положень і економічних аспектів щодо регулювання, розподілу і управління витратами на підприємствах залізничного транспорту. Доведено, що системна оцінка витрат, як об'єкта управління, передбачає врахування фінансово-економічних, трудових, організаційно-технічних аспектів з метою підвищення об'єктивності управлінських рішень

Досліджено і визначено комплекс зовнішніх і внутрішніх чинників, які впливають на рівень витрат виробництва, розроблено алгоритм оцінки динаміки повної собівартості продукції по статтях витрат і елементах витрат.

Розроблено кореляційну модель формування виробничої собівартості перевезень з урахуванням запропонованої структури накладних витрат.

Доведено, що в процесі планування витрат і їх розподілу необхідно враховувати особливості експлуатаційної і підсобно-допоміжної діяльності підприємств залізничного транспорту, а також співвідношення витрат праці і капіталу на конкретному підприємстві. З цією метою в роботі використана виробнича функція, трансформація якої дозволила конкретно встановити наявність трудового чинника і наявність капіталу, що сприяє економії сукупних витрат, науково обгрунтованому розподілу накладних витрат, а також встановленню оптимального співвідношення змінного і постійного капіталу.

Розроблено концепцію удосконалення механізму розподілу накладних витрат, сутність якої полягає в тому, що накладні витрати підприємств залізничного транспорту розподіляються пропорційно до усіх витрат, обчислених прямим віднесенням на собівартість у розрізі кожного елемента відповідної статті витрат.

Розроблена й апробована методика визначення ефективності управління витратами на підприємстві залізничного транспорту з використанням персонального комп'ютера. Перевагою запропонованої методики визначення ефективності є те, що, маючи рівняння розміру витрат, можна визначити, який чинник найбільш істотно на них впливає. Це допоможе приймати обгрунтовані управлінські рішення по підвищенню ефективності керування підприємствами в цілому, економії витрат, розширити інформаційну базу економічних досліджень, поліпшити якість аналітичної роботи в даному напрямку. Гнучкість методики, яка дозволяє враховувати множину чинників, що впливають на витрати підприємства, обумовлює доцільність її застосування при оцінці ефективності управління витратами не тільки підприємств залізничного транспорту, але й інших галузей при коректному доборі факторних ознак.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1. Кирдина Е. Г. Проблема формирования затрат // Вісник Харківського державного економічного університету. – 1998. – № 3 (7). – С. 41–44.
2. Кирдина Е. Г., Бочарников А. П. Факторный анализ затрат на производство // Бизнес-информ. – 1999. – № 1-2. – С. 100-105.
3. Кирдина Е. Г. Концепция принятия управленческих решений (информация о затратах) // Бизнес-информ. – 1999. – № 11-12. – С. 133-136.
4. Кирдина Е. Г., Бочарников А. П. Проблема распределения затрат на производство // Бизнес-информ. – 1999. – № 15-16. – С. 118-122.
5. Кирдина Е. Г., Каминер В. Н. Анализ гражданско-правовых договоров // Бюллетень бухгалтера. – 1997. – № 7 (39). – С. 13-18.
6. Кирдина Е. Г. Об изменениях в очередности платежей с расчетного счета предприятий // Бюллетень бухгалтера. – 1997. – № 21 (51). – С. 2-9.

АНОТАЦІЯ

Кірдина О. Г. Економічні аспекти управління витратами на підприємствах залізничного транспорту. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук зі спеціальності 08.07.04 – економіка транспорту і зв'язку. – Харківська державна академія залізничного транспорту, Харків, 2001.

Дисертація містить теоретичні узагальнення і нові методичні підходи до оцінки і управління витратами на підприємствах залізничного транспорту.

У дисертації обґрунтована необхідність проведення комплексної оцінки і проведення аналізу витрат з метою контролю і прийняття рішень з урахуванням фінансово-економічних, технічних, географічних, трудових, організаційних аспектів, що дозволяють підвищити об'єктивність управлінського рішення; розроблена класифікація витрат підприємств залізничного транспорту; проведений аналіз моделей формування витрат на основі показників фінансової

діяльності підприємств; на основі економічного аналізу розроблені заходи щодо удосконалювання планування витрат підприємств залізничного транспорту; запропоновані напрямки удосконалювання управління витратами підприємств залізничного транспорту в короткостроковому і довгостроковому періодах; розроблені моделі оптимізації витрат підприємств залізничного транспорту; розроблена методика розподілу накладних витрат, що дозволяє здійснити ефективний контроль і регулювання витрат підприємств залізничного транспорту; розроблена й апробована методика визначення ефективності управління витратами на підприємстві з використанням персонального комп'ютера.

Ключові слова: витрати, управління, витрати виробництва, накладні витрати, виробнича функція, методи калькулювання, методи планування, ефективність управління.

Аннотація

Кирдина Е. Г. Экономические аспекты управления затратами на предприятиях железнодорожного транспорта. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.07.04 «Экономика транспорта и связи». – Харьковская государственная академия железнодорожного транспорта, Харьков, 2001.

Диссертация содержит теоретические обобщения и новые методические подходы к оценке и управлению затратами на предприятиях железнодорожного транспорта.

Методологической основой исследования явились законодательные акты Украины, монографии ведущих отечественных и зарубежных экономистов по проблемам управления затратами, учебные пособия и статьи, материалы научных конференций, совещаний и периодической печати.

В диссертационной работе использованы дедуктивный метод, реализуемый конкретными экономико-статистическими методами (анализ группировок,

сравнений, динамических рядов, графиков, факторный и корреляционно-регрессионный анализ и элементы общей теории систем).

В качестве информационной базы использованы статистические, плановые и отчетные материалы предприятий железнодорожного транспорта Украины.

В первом разделе «Теоретические аспекты эффективного управления затратами предприятий в условиях рыночных отношений» проведен обзор литературы и анализ научных подходов к исследуемой проблеме, а также обоснована объективная необходимость совершенствования управления затратами, осуществления комплексной оценки и анализа затрат с целью контроля и принятия решений с учетом финансово-экономического, технического, географического, трудового, организационного аспектов, которые позволяют повысить объективность управленческого решения; разработана классификация затрат предприятий железнодорожного транспорта; проведен анализ моделей формирования затрат на основе показателей финансовой деятельности предприятий; на основе экономического анализа разработаны концептуальные основы совершенствования планирования затрат предприятий железнодорожного транспорта; определены методы совершенствования управления затратами предприятий железнодорожного транспорта в условиях рынка.

Во втором разделе «Исследование эффективности управления затратами предприятий железнодорожного транспорта» проведены анализ структуры затрат и оценка динамики полной себестоимости продукции предприятий железнодорожного транспорта; разработаны направления совершенствования управления затратами предприятий железнодорожного транспорта в краткосрочном и долгосрочном периодах; проведен анализ методов распределения накладных расходов и их использования для принятия управленческих решений.

В третьем разделе «Концептуальные и методологические аспекты совершенствования управления затратами предприятий железнодорожного транспорта» разработаны модели оптимизации затрат предприятий

железнодорожного транспорта; разработана методика распределения накладных расходов, позволяющая осуществить эффективный контроль и регулирование затрат предприятий железнодорожного транспорта; разработана и апробирована методика определения эффективности управления затратами на предприятии с использованием персонального компьютера.

Ключевые слова: затраты, управление, издержки производства, накладные расходы, производственная функция, методы калькулирования, методы планирования, эффективность управления.

The summary

Kirdina E.G. Economic aspects of expenditures control railway transport enterprises. - Manuscript.

The thesis to acquire the scientific degree of the Candidate of Economic Sciences on the speciality 08.07.04 – Economics of Transport and Communication». – Kharkiv state academy of railway transport, Kharkiv 2001.

The thesis contains theoretical generalizations and new methodical approaches to the evaluation and expenditures control at railway transport enterprises.

The necessity of realization of a complex evaluation, and realizations of an input analysis has been grounded in the thesis with the purpose of monitoring, and decision making taking in to account financial and economic, engineering, geographical, labor-, organizational aspects, which allow to increase objectivity of an administrative solution; classifications of expenditures of railway transport enterprises has been developed; the analysis of models of forming expenditures on the base of results of financial activity of enterprises has been conducted the measures now to perfect planning of expenditures of railway transport enterprises have been developed on the base, the directions of perfecting the control of expenditures of railway transport enterprises in short-term and long-term phases have been developed; the models of optimization of expenditures railway transport enterprises have been developed; the technique of distribution of overhead - charges permitting. to realize an effective control and regulation of expenditures of railway

transport enterprises has been developed; the technique of the determination of the efficiency of expenditures control at the enterprises with use of the personal computer has been developed and tested.

Key word: expenditures, control, production? costs, overhead charges, production function, methods of accounting, methods of scheduling. efficiency of control

Кірдіна Олена Григорівна

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА
ПІДПРИЄМСТВАХ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

08.07.04- Економіка транспорту і зв'язку

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Надруковано згідно з оригіналом автора

Відповідальний за випуск

к.е.н. доцент Чебанова Н.В.

Підписано до друку _____, формат паперу А5, папір для тиражувальних апаратів, друк на ризографі.

Замовлення № ____, тираж 100 прим.

Видавництво Хар ДАЗТу. Свідоцтво №112 від 06.07.2000 р.

Друкарня ХарДАЗТу, 61050, м. Харків-50, майдан Фейєрбаха,7.